

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه صنعتی اصفهان

دانشکده کشاورزی

ارزیابی تمایل بهره‌برداران به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی زراعی و بررسی عوامل مؤثر بر آن در بخش میمه

پایان‌نامه کارشناسی ارشد توسعه روستایی

مهدیه شهابی نژاد

اساتید راهنما

دکتر امیرمظفر امینی

دکتر علی یوسفی

دانشگاه صنعتی اصفهان

دانشکده کشاورزی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته توسعه روستایی خانم مهدیه شهابی نژاد

تحت عنوان

ارزیابی تمایل بهره‌برداران به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی زراعی و بررسی عوامل مؤثر بر آن در بخش میمه

در تاریخ ۱۳۹۲/۹/۳۰ توسط کمیته تخصصی زیر مورد بررسی و تصویب نهایی قرار گرفت.

دکتر امیرمظفر امینی	۱- استاد راهنمای پایان نامه
دکتر علی یوسفی	۲- استاد راهنمای پایان نامه
دکتر علی رجالی	۳- استاد مشاور پایان نامه
دکتر محمد صادق ابراهیمی	۴- استاد داور
دکتر مرتضی زاهدی	۵- استاد داور
دکتر محمد مهدی مجیدی	سرپرست تحصیلات تکمیلی دانشکده

تشکر و قدردانی

خداوند متعال را سپاس می‌گوییم که به من توفیق عنایت کرد تا مرحله دیگری از زندگی‌ام را هر چند سخت و دشوار با موفقیت طی کنم. در ابتدا بر خود واجب می‌دانم از پدر و مادر مهربانم که در تمام مراحل زندگی مشوق بنده بودند و همچنین همسر عزیزم به پاس صبر و شکیبایی ایشان در تمام این سال‌ها تشکر نمایم. از اساتید راهنمای بسیار عزیزم جناب آقایان دکتر امیرمظفر امینی و دکتر علی یوسفی که در زمان انجام تمام مراحل این رساله همواره از پشتیبانی و راهنمایی‌های ارزنده ایشان بهره‌مند بودم، تشکر و قدردانی می‌نمایم. از استاد محترم جناب آقای دکتر علی رجالی که مشاورت این رساله را عهده دار بودند و نیز آقایان دکتر محمد صادق ابراهیمی و دکتر مرتضی زاهدی که زحمت بازخوانی و داوری این رساله را بر عهده داشتند صمیمانه تشکر می‌نمایم. از سایر اساتید گروه توسعه روستایی که در دوره‌های تحصیل دانشگاهی افتخار آموختن در محضر آنها را داشتم قدردانی می‌نمایم.

مهدیه شهابی نژاد

زمستان ۱۳۹۲

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات،
ابتکارات و نوآوری‌های ناشی از تحقیق موضوع
این رساله متعلق به دانشگاه صنعتی اصفهان است.

تقدیم به پدر بزرگوار و مادر مهربانم

آن دو فرشته‌ای که از خواسته‌هایشان گذشتند، سختی‌ها را به جان خریدند و خود را سپر بلای مشکلات و ناملایمات کردند تا من به جایگاهی که اکنون در آن ایستاده‌ام برسم.

تقدیم به پدر و مادر همسرم

که صمیمانه مرا در پایان رساندن این پایان نامه یاری نمودند.

تقدیم به همسرم

به پاس قدر دانی از قلبی آکنده از عشق و معرفت که محیطی سرشار از سلامت و امنیت و آرامش و آسایش برای من فراهم آورده است.

تقدیم به خواهرانم:

که وجودشان شادی بخش و صفایشان مایه آرامش من است.

تقدیم به برادرانم:

که همواره در طول تحصیل متحمل زحماتم بودند و تکیه‌گاه من در مواجهه با مشکلات، و وجودشان مایه دلگرمی من می‌باشد.

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
هشت	فهرست مطالب ...
یازده	فهرست جداول.....
سیزده	فهرست اشکال.....
۱	چکیده.....
فصل اول : مقدمه	
۱-۱	۱- مقدمه.....
۲-۱	۲- کلیات.....
۳-۱	۳- مرور منابع
فصل دوم : ادبیات موضوع	
۱-۲	۱- اهمیت توسعه پایدار روستایی.....
۲-۲	۲- اصلاحات ارضی یا تقسیم زمین؟.....
۳-۲	۳- هدف‌های اصلاحات ارضی.....
۴-۲	۴- اصلاحات ارضی در ایران.....
۵-۲	۵- پراکندگی و یکپارچه‌سازی اراضی.....
۱-۲	۱- عوامل مؤثر در پراکندگی اراضی زراعی.....
۲-۲	۲- پیامدهای منفی پراکندگی اراضی.....
۳-۲	۳- تعریف یکپارچه‌سازی.....
۴-۲	۴- ضرورت یکپارچه کردن اراضی کشاورزی.....
۵-۲	۵- مزایای یکپارچه‌سازی اراضی.....
۶-۲	۶- شیوه‌های یکپارچه‌سازی اراضی.....
۷-۲	۷- انواع یکپارچه‌سازی اراضی.....
۶-۲	۶- پیشینه تاریخی توسعه و یکپارچه‌سازی.....
۷-۲	۷- نظام‌های بهره‌برداری در کشاورزی.....
۱-۲	۱- نظام بهره‌برداری زراعی دهقانی.....
۲-۲	۲- شرکت‌های سهامی زراعی.....
۳-۲	۳- شرکت‌های تعاونی تولید روستایی.....
۴-۲	۴- واحدهای بهره‌برداری مشاع.....
۵-۲	۵- نظام بهره‌برداری مبتنی بر کشت و صنعت.....
۶-۲	۶- نظام بهره‌برداری مناسب در ایران.....
۸-۲	۸- ساخت اراضی در جوامع مبتنی بر بهره‌برداری‌های جمعی و تعاونی.....
۹-۲	۹- روند یکپارچه شدن زمین‌های کشاورزی در کشورهای مختلف.....
۱-۲	۱- کشورهای پیشرفته صنعتی که دارای اقتصاد آزاد کشاورزی می‌باشند.....
۲-۲	۲- کشورهای پیشرفته صنعتی که دارای اقتصاد برنامه‌ریزی شده و متمرکز می‌باشند.....
۳-۲	۳- کشورهای در حال توسعه.....

۳۴	۲-۱۰- یکپارچه‌سازی زمین‌های کشاورزی در ژاپن.....
۳۵	۲-۱۰-۱- برنامه بلند مدت دولت ژاپن در زمینه اصلاح زمین‌ها.....
	فصل سوم : روش تحقیق
۳۸	۳-۱- مقدمه.....
۳۹	۳-۲- روش تحقیق.....
۳۹	۳-۳- اهداف پژوهش.....
۳۹	۳-۳-۱- اهداف جزئی تحقیق.....
۴۰	۳-۳-۲- گمانه‌های پژوهش.....
۴۰	۳-۴- جامعه آماری.....
۴۱	۳-۵- نمونه‌گیری.....
۴۴	۳-۶- روش جمع‌آوری اطلاعات.....
۴۵	۳-۷- روایی و پایایی پژوهش.....
۴۵	۳-۷-۱- پایایی (قابلیت اعتماد).....
۴۶	۳-۷-۲- روایی.....
۴۸	۳-۸- شاخص‌سازی.....
۵۰	۳-۹- مدل‌سازی معادلات ساختاری.....
۵۱	۳-۱۰- عامل اقتصادی.....
	فصل چهارم : بررسی و تحلیل یافته‌ها
۵۴	۴-۱- آمار توصیفی.....
۵۴	۴-۱-۱- ترکیب سنی بهره‌برداران در سه منطقه مورد مطالعه.....
۵۵	۴-۱-۲- سن شروع کشاورزی.....
۵۵	۴-۱-۳- میزان تحصیلات بهره‌برداران در سه منطقه مورد مطالعه.....
۵۶	۴-۱-۴- نوع عضویت بهره‌برداران در تشکل‌های کشاورزی.....
۵۶	۴-۱-۵- سطح زیرکشت بهره‌برداران در سه منطقه مورد مطالعه.....
۵۸	۴-۱-۶- تعداد قطعات زمین‌های زراعی بهره‌برداران در سه منطقه مورد مطالعه.....
۵۸	۴-۱-۷- عملکرد محصول.....
۵۹	۴-۱-۸- آگاهی بهره‌برداران سه منطقه مورد مطالعه از آثار یکپارچه‌سازی.....
۶۰	۴-۱-۹- ارتباط با نهادها و سازمان‌ها.....
۶۰	۴-۱-۱۰- میزان تأثیر آگاهی از آثار طرح یکپارچه‌سازی بر ایجاد تمایل در بهره‌برداران.....
۶۱	۴-۱-۱۱- تمایل به مشارکت در اجرای طرح یکپارچه‌سازی ارضی.....
۶۲	۴-۱-۱۲- میزان تمایل به مشارکت در تبلیغات.....
۶۲	۴-۱-۱۳- میزان تمایل به مشارکت در تصمیم‌گیری.....
۶۳	۴-۱-۱۴- میزان تمایل به مشارکت در برنامه‌ریزی.....
۶۴	۴-۱-۱۵- میزان تمایل به تقبل بخشی از هزینه‌ها.....
۶۴	۴-۲- آمار استنباطی.....
۶۴	۴-۲-۱- شاخص‌های پرازش مدل.....
۷۴	۴-۲-۲- عامل اقتصادی.....

۸۰۳-۴-آزمون گمانه‌ها.
۸۰۳-۴-۱-آزمون گمانه‌های مرتبط با بهره‌برداران میمه و تعاونی.
۸۲۳-۴-۲-آزمون گمانه‌های بهره‌برداران دشت نیاله.
	فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۸۶۵-۱-بحث و نتیجه‌گیری.
۹۱۵-۲-پیشنهادها.
۹۴منابع.

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲- هدف برنامه بلندمدت یکپارچه‌سازی زمین‌ها در ژاپن	۳۵
جدول ۱-۳- مناطق نمونه‌گیری و تعداد نمونه از هر یک از مناطق جامعه آماری	۴۴
جدول ۲-۳- پایایی مفاهیم مورد سنجش در پژوهش	۴۶
جدول ۳-۳- روایی مفاهیم مورد سنجش در پژوهش	۴۷
جدول ۴-۳- میزان روایی شاخص‌های بکار رفته در پژوهش	۴۸
جدول ۱-۴- ترکیب سنی بهره‌برداران نمونه آماری	۵۴
جدول ۲-۴- سن شروع کشاورزی بهره‌برداران نمونه آماری	۵۵
جدول ۳-۴- تحصیلات بهره‌برداران در نمونه آماری	۵۵
جدول ۴-۴- نوع عضویت بهره‌برداران در تشکل‌های کشاورزی	۵۶
جدول ۵-۴- سطح زیر کشت بهره‌برداران	۵۷
جدول ۶-۴- تعداد قطعات زمین‌های زراعی بهره‌برداران نمونه آماری	۵۸
جدول ۷-۴- تولید محصول گندم در سه نمونه آماری	۵۸
جدول ۸-۴- آگاهی بهره‌برداران سه منطقه از آثار یکپارچه‌سازی	۵۹
جدول ۹-۴- تأثیر ارتباط با نهادها و سازمان‌ها در افزایش آگاهی بهره‌برداران	۶۰
جدول ۱۰-۴- تأثیر آگاهی از آثار اجرای طرح بر پذیرش اجرای طرح	۵۸
جدول ۱۱-۴- تمایل به مشارکت در اجرای طرح‌های یکپارچه‌سازی	۶۱
جدول ۱۲-۴- میزان تمایل بهره‌برداران به مشارکت در تبلیغات	۶۲
جدول ۱۳-۴- میزان تمایل بهره‌برداران به مشارکت در تصمیم‌گیری	۶۳
جدول ۱۴-۴- میزان تمایل بهره‌برداران به مشارکت در برنامه‌ریزی	۶۳
جدول ۱۵-۴- میزان تمایل بهره‌برداران برای تقبل بخشی از هزینه‌ها	۶۴
جدول ۱۶-۴- شاخص‌های خوبی برازش مطلق در مدل تدوین شده	۶۵
جدول ۱۷-۴- شاخص‌های خوبی برازش نسبی در مدل تدوین شده	۶۶
جدول ۱۸-۴- شاخص‌های خوبی برازش مقتصد در مدل تدوین شده	۶۶
جدول ۱۹-۴- شاخص ریشه دوم میانگین مربعات باقی‌مانده در مدل تدوین شده	۶۷
جدول ۲۰-۴- وزن رگرسیونی متغیرهای موجود در مدل تدوین شده	۶۷
جدول ۲۱-۴- کوواریانس دو متغیر سطح زیر کشت و تعداد قطعات زمین زراعی	۶۸
جدول ۲۲-۴- واریانس متغیرهای موجود در مدل تدوین شده	۶۸
جدول ۲۳-۴- آثار مستقیم استاندارد شده متغیرهای موجود در مدل تدوین شده بر متغیر تمایل به مشارکت	۷۰
جدول ۲۴-۴- آثار غیرمستقیم استاندارد شده متغیرهای موجود در مدل تدوین شده بر متغیر تمایل به مشارکت	۷۱
جدول ۲۵-۴- آثار کلی استاندارد شده متغیرهای موجود در مدل تدوین شده بر متغیر تمایل به مشارکت	۷۲
جدول ۲۶-۴- تغییرات در اراضی زراعی بعد از اجرای طرح یکپارچه‌سازی نسبت به قبل از اجرای طرح	۷۴
جدول ۲۷-۴- خالص گردش وجوه نقدی در اراضی مختلف	۷۷
جدول ۲۸-۴- درآمد و هزینه قبل و بعد از یکپارچه‌سازی در سطوح مختلف	۸۰
جدول ۲۹-۴- نتایج آزمون ویلکاکسون جهت مقایسه سطح زیر کشت در قبل و بعد از اجرای طرح یکپارچه‌سازی	۸۳
جدول ۳۰-۴- نتایج آزمون ویلکاکسون جهت مقایسه میزان عملکرد در قبل و بعد از اجرای طرح یکپارچه‌سازی	۸۳

- جدول ۴-۳۱- نتایج آزمون من ویتنی جهت ارزیابی سطح آگاهی بهره‌برداران از مزایای طرح ۸۴
- جدول ۴-۳۲- نتایج آزمون من ویتنی جهت ارزیابی میزان ارتباطات بهره‌برداران ۸۴
- جدول ۴-۳۳- نتایج آزمون من ویتنی جهت ارزیابی میزان رضایت بهره‌برداران از اجرای طرح ۸۴

فهرست اشکال

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۶۵.....	شکل ۴-۱- چارچوب نظری مدل عوامل مؤثر بر تمایل به مشارکت بهره‌برداران در طرح
۶۹.....	شکل ۴-۲- چارچوب نظری مدل تدوین شده
۷۵.....	شکل ۴-۳- درصد تغییر در عملکرد و درآمد اراضی زراعی بعد از یکپارچه‌سازی نسبت به قبل از آن
۷۷.....	شکل ۴-۴- تحلیل حساسیت خالص ارزش حال طرح یکپارچه‌سازی به ازای مقادیر مختلف نرخ تنزیل
۷۸.....	شکل ۴-۵- مقایسه دوره بازگشت سرمایه در سطوح مختلف زراعی
۷۹.....	شکل ۴-۶- مقایسه دوره بازگشت سرمایه در زمین ۵۰۰۰ متری در شرایط مالی مختلف

چکیده

بخش کشاورزی به‌عنوان یکی از بخش‌های مهم اقتصادی نقش مهمی در توسعه کشورها دارد. یکی از موانع توسعه در این بخش به‌ویژه در ایران، پراکندگی قابل توجه زمین‌های کشاورزی است. بنابراین با توجه به مزایای یکپارچه‌سازی و معایب پراکندگی اراضی، هدف این مطالعه ارزیابی تمایل بهره‌برداران برای مشارکت در طرح‌های یکپارچه‌سازی و عوامل مؤثر بر آن در بخش میمه است. جامعه آماری این پژوهش را بهره‌برداران شهر میمه و شهرها و روستاهای اطراف آن و همچنین بهره‌برداران شرکت تعاونی نیلوفر آبی شهر وزوان و منطقه نیاله در شهر وزوان تشکیل داده‌اند. قلمرو جغرافیایی پژوهش براساس جمعیت و فاصله به ۶ بخش روستایی، شرکت تعاونی و منطقه نیاله تقسیم شد. تعداد کل بهره‌برداران منطقه برابر با ۳۶۷۰ نفر بود که حجم کل نمونه از طریق فرمول کوکران، برابر با ۱۷۶ نفر تعیین شد. جهت سنجش روایی و پایایی متغیرها از آماره KMO و ضریب آلفای کرونباخ بهره گرفته شده است. اطلاعات میدانی مورد نیاز این مطالعه از طریق پرسشنامه و مصاحبه حضوری با کشاورزان بخش میمه گردآوری شده است. به‌منظور تحلیل داده‌ها از مدل‌سازی معادلات ساختاری و آزمون‌های ناپارامتریک استفاده شده است. روش مدل‌سازی معادلات ساختاری ترکیبی از مدل‌های ساختاری و مدل‌های اندازه‌گیری است که ساختار علی بین متغیرهای پنهان و روابط بین متغیرهای پنهان و متغیرهای مشاهده شده را مشخص می‌سازد. همچنین جهت سنجش تأثیر عوامل اقتصادی بر تمایل بهره‌برداران به مشارکت در طرح یکپارچه‌سازی، میزان سودآوری قبل و بعد از اجرای طرح در دشت نیاله در سطوح مختلف کشت با استفاده از روابط مالی پروژه مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. بدین‌منظور اطلاعات درآمدی و هزینه کاشت و داشت و برداشت سه کشاورز نمونه در سطوح مختلف سطح زیر کشت از طریق مصاحبه حضوری جمع‌آوری گردید. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که از جمله مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر ایجاد تمایل به مشارکت در بهره‌برداران، سطح زیرکشت و تعداد قطعات زمین زراعی است که به ترتیب هر یک بیشترین اثر مثبت و منفی را بر این متغیر دارند. از جمله عوامل دیگری که دارای تأثیر مثبت و منفی در ایجاد تمایل در بهره‌برداران می‌باشد، آگاهی بهره‌برداران از مزایای طرح یکپارچه‌سازی است. نتایج بررسی اثر متغیر سطح تحصیلات بر ایجاد تمایل در بهره‌برداران نیز تفاوت معناداری را نشان نمی‌دهد. همچنین، در دشت نیاله سطح زیر کشت و میزان عملکرد محصول پس از اجرای طرح افزایش یافته است. در ضمن، نتایج حاصل از سنجش تأثیر عوامل اقتصادی نیز نشان‌دهنده آن است که یکپارچه‌سازی زمین‌های زراعی منجر به افزایش سودآوری در سطوح زراعی کوچکتر نسبت به سطوح بزرگتر در این مناطق شده است.

واژه‌های کلیدی: یکپارچه‌سازی اراضی، تمایل به مشارکت، مدل‌سازی معادلات ساختاری، میمه.

فصل اول

مقدمه

۱-۱- مقدمه

اگرچه در ایران از زمان‌های گذشته زمین‌های زراعی به صورت بزرگ مالکی در اختیار مالکان بوده است، اما در بسیاری از موارد بهره‌برداری‌ها به صورت خرده‌مالکی بوده است. علاوه بر این موضوع، مسائلی همچون مهریه، جهیزیه و ارث باعث خرد شدن زمین‌ها شده است و آنچه باعث تشدید این مسئله شده است، اصلاحات ارضی بود که در سال ۱۳۴۱ در ایران اجرا شد و خرد شدن زمین‌های کشاورزی را گسترش داد [۲].

از معضلات بزرگ پراکندگی اراضی، مشکلاتی است که در استفاده از تکنولوژی، مکانیزاسیون، آبیاری و زهکشی بوجود آمده است. اگر مسئولین بتوانند اعتماد کشاورزان را جلب کنند و به کشاورزان آگاهی لازم داده شود که با یکپارچه‌سازی اراضی به مزایای زیادی نظیر: بالا رفتن درآمد، راحت شدن کشت و کار، صرفه‌جویی در زمان، استفاده از فناوری نو و نظایر آن دست می‌یابند، احتمال زیادی وجود دارد که مخالفت‌های آنها با انجام این طرح کاهش یابد [۲].

۱-۲- کلیات

"یکپارچه‌سازی اراضی معادل واژه *Land consolidation* در زبان انگلیسی است. اصطلاح یکپارچه‌سازی اراضی در دو معنای وسیع و جزئی به کار می‌رود. معیار این تقسیم‌بندی گستره اقدامات و اهدافی

است که از این طریق دنبال می‌شود. در معنای جزئی، یکپارچه سازی عبارتست از تجمیع قطعات پراکنده یک خانوار کشاورز در سطح پروژه. در این معنا هدف یکپارچه کردن قطعات در ۱ تا حداکثر ۳ قطعه است. در معنای وسیع، هدف یکپارچه سازی علاوه بر تجمیع قطعات پراکنده انجام اقدامات تکنیکی، اقتصادی و اجتماعی نیز می‌باشد. این اقدامات شامل ساخت زیربناها و تسهیلاتی چون جاده‌های بین مزرعه‌ای، شبکه آبیاری، شبکه زهکشی، تسطیح و بهبود وضعیت خاک و غیره می‌باشد. یکپارچه سازی از جنبه‌ای دیگر به این صورت تعریف می‌شود: «اقدامی ضروری جهت بهبود کارایی مزارع و ساختارهای روستایی با حفظ مناظر طبیعی. بنابراین در کشورهای در حال گذار باید این مفهوم در یک فلسفه و استراتژی جامع و مبتنی بر مشارکت روستایی و در یک رهیافت سیستمی گنجانده شود [۳]. در واقع یکپارچه سازی اراضی در چارچوب یک اصلاحات ارضی موفق، قسمتی از یک سیاست اجتماعی مؤثر است که با تجمیع اراضی و ایجاد ساختارهای مناسب روستایی موجب جذب مردم به جوامع روستایی می‌شود» [۳].

یکپارچه سازی اراضی به معنای تجمیع و در نتیجه کاهش قطعات هر بهره‌بردار به ۱ تا حداکثر ۳ قطعه می‌باشد [۹].

منظور از یکپارچه سازی اراضی انتقال مالکیت زمین‌های پراکنده یک مالک در نقاط مختلف به نقطه معینی است به شرط آنکه مساحت آن با مجموع مساحت زمین‌های پراکنده برابر باشد [۳۷].

۱-۳- مرور منابع

جمشیدی و همکاران [۱۷] در پژوهشی با عنوان «عوامل مؤثر بر مشارکت کشاورزان در اجرای طرح یکپارچه سازی اراضی استان ایلام» به این نتیجه رسیدند که سطح تحصیلات و آگاهی بهره‌برداران از مفهوم یکپارچه سازی مهم‌ترین عوامل مؤثر بر ایجاد تمایل مالکان به مشارکت در طرح یکپارچه سازی اراضی و بالا بودن هزینه‌های اجرای طرح اصلی‌ترین عامل بازدارنده اجرای طرح است.

امینی و همکاران [۹] در نوشتاری با عنوان «بررسی و مقایسه دلایل مخالفت بهره‌برداران با اجرای طرح‌های یکپارچه سازی» به نتایج زیر رسیدند:

«در مناطق مورد بررسی دلایل مخالفت بهره‌برداران قابل طبقه‌بندی در سه دسته، دلایل منطقی و به حق، دلایل منطقی ولی نابخق و دلایل غیرمنطقی است. روش‌های مواجهه با مخالفین و کسب توافق آنها در سه شکل کدخدامنشانه، با دادن امتیاز و اجباری انجام می‌شود. جهت کاهش مخالفت‌ها و پیشبرد یکپارچه سازی زمین‌های کشاورزی در هر دو منطقه مورد بررسی آموزش و ترویج، اصلاح روش‌های فنی و اجرای یکپارچه سازی و حمایت‌های حقوقی و قضایی از اجرای طرح‌ها، پیشنهاد می‌شود».

امیرنژاد و رفیعی [۸] به این نتیجه رسیدند که متغیرهای سطح تحصیلات شالیکاران، کیفیت اراضی شالیکاران، فاصله بین قطعات و برنامه‌های آموزشی مهم‌ترین عوامل مؤثر بر پذیرش فرایند یکپارچه سازی

در اراضی شالیکاری استان مازندران بوده که از نظر آماری در سطح یک درصد معنی‌دار می‌باشند. همچنین، متغیرهای تعداد افراد خانوار و حمایت‌های اعتباری عوامل بعدی تأثیرگذار هستند که در سطح معنی‌داری ۵ درصد بر پذیرش این فرایند موثرند. ضمن اینکه متغیرهای سن، درآمد زارعین، تحصیلات فرزندان، تجربه شالیکاران، سطح زیر کشت، عضویت در تعاونی‌های روستایی، موقعیت اراضی، تعداد قطعات و حمایت‌های فنی در سطوح مناسبی معنی‌دار نبوده‌اند.

احمدی و امینی [۲] در نوشتاری با عنوان «عوامل مؤثر بر تقاضای اجرای طرح‌های یکپارچه‌سازی زمین-های کشاورزی از دیدگاه کارشناسان شهرستان کرمانشاه و منطقه لنجانان اصفهان» به این نتیجه رسیدند که «در کرمانشاه تأثیرات یکپارچه‌سازی در بهبود سه عامل تکنولوژی، مدیریت مزرعه و مدیریت زمین بیشتر از سایر عوامل تولید بوده است. در لنجانان نیز این تأثیر بر تکنولوژی و مدیریت مزرعه بیش از سایر عوامل تولید بوده است. در هر دو منطقه روستاهای متقاضی طرح نسبت به سایر روستاها، دارای مالکیت‌های بزرگتر، پراکندگی قطعات زیادتر و بهره‌بردارن کمتر، باسوادتر و جوان‌تر بوده است. این روستاها به مراکز خدمات یا ادارات کشاورزی نزدیک‌تر بوده و از برنامه‌های آموزشی-ترویجی بیش‌تر برخوردار بوده‌اند و بهره‌برداران آنها ارتباط بیش‌تری با مروجان داشته‌اند.

در پژوهشی که توسط منصور و ثوقی و افراسیاب فرجی [۵۲] انجام شده است نتایج نشان داده است که متغیرهای سواد، فراهم بودن فرصت‌های شغلی، میزان مالکیت زمین، عضویت در گروه، اطلاعات، اعتماد مردم به یکدیگر، اعتماد مردم به دولت، دارای رابطه معناداری با متغیر وابسته، یعنی میزان تمایل مالکان به مشارکت در یکپارچه‌سازی اراضی مزروعی دارد.

اجلالی در پژوهشی به این نتیجه رسید که یکپارچه‌سازی اراضی باعث افزایش عملکرد محصول و در نتیجه افزایش درآمد می‌شود [۱].

مرادی و همکاران [۴۱] در پژوهشی با عنوان (شناخت عوامل مؤثر بر تمایل کشاورزان به مشارکت در اجرای طرح یکپارچه‌سازی اراضی زراعی) به این نتیجه رسیدند که بین متغیرهای مستقل سن، جنس، شغل و میزان تحصیلات بهره‌برداران و تمایل آن‌ها برای مشارکت در اجرای طرح یکپارچه‌سازی اراضی زراعی رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.

نتایج عباسی و همکاران [۳۲] در نوشتاری با عنوان (عوامل مؤثر بر نگرش کشاورزان نسبت به یکپارچه‌سازی اراضی: مطالعه موردی پایین دست سد گلبلاغ، شهرستان بیجار) نشان داده است که، متغیرهای تحصیلات، رضایت از طرح، عوامل اقتصادی، عوامل انگیزشی، عوامل ترویجی-آموزشی و عوامل اجتماعی-فرهنگی دارای رابطه معنی‌دار با نگرش کشاورزان نسبت به طرح یکپارچه‌سازی اراضی است.

جمشیدی و امینی [۱۶] در پژوهشی با عنوان (عوامل مؤثر بر پذیرش و اجرای طرح یکپارچه‌سازی اراضی کشاورزی در استان ایلام) نشان دادند که متغیرهای تعداد قطعات اراضی، ویژگی‌های فرهنگی و اقتصادی و دانش بهره‌برداران از طرح‌های یکپارچه‌سازی با متغیر وابسته تحقیق همبستگی مثبت و معنی‌دار داشته و متغیرهای سن و مطلوبیت مکانی زمین‌های کشاورزی نیز با آن همبستگی منفی و معنی‌دار دارند.

در پژوهشی که توسط قدیمی و همکاران [۳۶] با عنوان (بررسی دلایل عدم پذیرش طرح یکپارچه‌سازی اراضی و ارائه راهکارهایی برای یکپارچه‌سازی اراضی کشاورزی (مطالعه موردی: دهستان زاینده‌رود شمالی شهرستان فریدن) صورت پذیرفته است، به این نتیجه رسیده‌اند که کشاورزان تمایل کمی به یکپارچه‌سازی اراضی‌شان دارند و به شرط یکپارچه‌سازی موقتی، ترجیح می‌دهند با افراد آشنا و فامیل مشارکت داشته باشند و اصلی‌ترین موانع یکپارچه‌سازی اراضی عوامل فردی-اجتماعی و اقتصادی می‌باشد.

رکن‌الدین افتخاری [۲۴] بر این اعتقاد است که تحقق توسعه پایدار در سطح ملی و توسعه یکپارچه روستایی در سطح محلی و ارتباط متقابل این دو در کشورها زمانی میسر است که یکپارچه‌سازی اراضی زراعی را یک نگرش سیستمی و فرایندی در مطالعات، برنامه‌ریزی‌ها، تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات عملی مورد توجه قرار داده شود و آنرا با سایر طرح‌های توسعه، به ویژه توسعه روستایی (مانند طرح‌های صنایع روستایی مدیریت مزرعه، بهسازی روستایی، قطعه‌بندی مجدد اراضی، توسعه وسایل و ابزارهای کشاورزی، خدمات کشاورزی و غیره) توأم و یکپارچه مطرح سازد و اقدام شود. با چنین نگرشی (یکپارچه و فرایندی) است که افزایش تولید در واحد سطح، بهبود وضعیت اجتماعی، بهبود مدیریت مزرعه، بهبود حفاظت خاک، کاهش هزینه نیروی انسانی، افزایش به کارگیری نهاده‌ها، تسهیل در به کارگیری ماشین‌آلات مناسب، صرفه‌جویی در آب، افزایش همکاری‌ها، کاهش اختلاف، کاهش فقر و بالأخره تغییرات فضایی ناشی از یکپارچه‌سازی در روستا جنبه عینی به خود می‌گیرد و در نهایت دستیابی توسعه روستایی و ملی آسان‌تر می‌شود و بدین ترتیب است که از این دیدگاه، یکپارچه‌سازی اراضی زراعی، فرایندی از اصلاحات ارضی تلقی می‌شود که با تغییر در ساخت اراضی زراعی، از طریق اصلاح مدیریت مزرعه، ضمن تحریک بخشیدن به اقتصاد روستا، تحول ساختار فضایی نواحی روستایی، توسعه روستایی را میسر می‌سازد.

قتک و روی [۶۱] در سال ۲۰۰۷ در پژوهشی با عنوان «اصلاحات ارضی و تولیدات کشاورزی در هند» به این مطلب اشاره می‌کند که به طور کلی قانون اصلاحات ارضی در اکثر مناطق اثر منفی بر تولید محصولات کشاورزی داشته است. هم‌چنین به این موضوع اشاره دارد که شواهدی از اصلاحات ارضی

در هند نشان‌دهنده عدم تعانس قابل توجهی در اثر آن بر بهره‌وری در نقاط مختلف دارد، که یک علت آن تفاوت در شدت پیاده‌سازی است.

تن و همکاران [۸۲] در سال ۲۰۰۶ به بررسی نیروهای محرک برای قطعه قطعه شدن زمین در چین پرداختند و به این نتیجه رسیدند که تکه تکه شدن زمین در چین ناشی از اصول مساوات طلبانه در امر توزیع و حقوق رئالیستی در استفاده از زمین است.

هانگ و همکاران [۶۴] در سال ۲۰۱۱ در پژوهشی با عنوان «دستیابی به توسعه پایدار روستایی در چین» به این مطلب اشاره می‌کند که یکپارچه‌سازی یک ابزار قدرتمند برای ترویج تولید محصولات غذایی، بهبود شرایط کار در بخش کشاورزی و بهبود شرایط زندگی مردم روستایی است.

نیرولا و تاپا [۷۵] در سال ۲۰۰۵ در پژوهشی با عنوان «اثرات و علل قطعه قطعه شدن زمین در جنوب آسیا» به این مطلب اشاره می‌کند که خرد شدن اراضی در جنوب آسیا موجب تسریع تخریب اراضی و ایجاد محدودیت برای توسعه کشاورزی شده است. با توجه به مطالعات پیشین که در رابطه با این موضوع انجام شده، وی به این نتیجه رسیده است که خرد شدن زمین‌ها برای حفاظت زمین و منافع اقتصادی زیان‌آور است و آنچه باعث تقویت خرد شدن اراضی می‌شود قانون ارث، فقدان مالیات تدریجی بر روی زمین به ارث برده، کیفیت زمین‌های ناهمگن و بازار توسعه‌نیافته زمین است.

پاساکارنیس و مالین [۷۷] در سال ۲۰۱۰ در پژوهشی با عنوان «به سوی توسعه پایدار روستایی در اروپای مرکزی و شرقی» به این نتیجه رسید که تثبیت زمین یک ابزار عالی برای پیاده‌سازی توسعه روستایی است. در چند سال گذشته یکپارچه‌سازی در اروپای مرکزی و شرقی به وضوح نشان داده است که یک ابزار مدیریتی فعال و موثر برای مقابله با مشکلات خرد بودن زمین و زمین‌های با ابعاد کوچک است. همچنین ابزاری برای توسعه پایدار روستایی در سطحی وسیع که شامل بهبود در تولیدات کشاورزی، اشتغال، زیرساخت‌ها، تسهیلات عمومی، مسکن و حفاظت از منابع طبیعی است.

دامن [۵۷] در سال ۲۰۰۲ با بررسی جنبه‌های مختلف یکپارچه‌سازی در کشور هلند و مقایسه نقاط اشتراک و تمایز این فرایند در این کشور با کشورهای اروپای مرکزی و شرقی، پیشنهادات زیر را به منظور پیشرفت یکپارچه‌سازی اراضی در این کشورها ارائه می‌کند:

- ۱ - توسعه قوانین کارآمد برای یکپارچه‌سازی عملی اراضی
- ۲ - تلفیق ابزار یکپارچه‌سازی با اهداف دیگر بخش‌ها
- ۳ - اولویت به طرح‌های یکپارچه‌سازی که در چارچوب استراتژی بخش کشاورزی و توسعه روستایی است

۴ - پیش‌بینی و اجرای اقداماتی برای افزایش تقاضا برای انجام طرح یکپارچه‌سازی.

میرا و پل [۷۱] در سال ۱۹۷۵ در بررسی تأثیر یکپارچه‌سازی اراضی کشاورزی در تایوان به این نتیجه رسید که مالکیت‌های مشاع می‌توانند ابزار قدرتمندی برای جلوگیری و مقابله با فرایندهای قطعه‌قطعه شدن مزارع باشند و این مالکیت‌ها نسبت به مالکیت‌های فردی انعطاف‌پذیرتر هستند.

الکساندر [۵۵] در سال ۲۰۰۵ در پژوهشی سعی در ارائه برخی از راه‌حل‌های مربوط به یکپارچه‌سازی مزرعه و کاهش سهم امرار معاش از طریق کشاورزی به وسیله تجزیه و تحلیل گرایش‌های جمعیتی، مالکیت ساختار زمین‌های کشاورزی و ساختار نیروی کار روستایی داشته است. در این مطالعه تأکید بر راه‌حل‌های زیر است:

خروج بازنشستگان کشاورزی از فعالیت‌های کشاورزی در ازای حقوق اضافی بازنشستگی (قبل از ۲۰۰۷) و استفاده از طرح بازنشستگی پیش از موعد پس از پیوستن به اتحادیه اروپا (احتمالاً در سال ۲۰۰۷).

لیسک و پینتار [۷۰] در سال ۲۰۰۵ در پژوهشی با عنوان «حفاظت از محیط طبیعی بوسیله یکپارچه‌سازی منظر روستایی» با توجه به تجارب کشورهای اروپای غربی و همچنین اسلوونی که نشان می‌دهد یکپارچه‌سازی اراضی که صرفاً تمرکز بر افزایش بهره‌وری دارد، بدون در نظر گرفتن جنبه‌های زیست‌محیطی به راحتی منجر به اثرات منفی می‌شود. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که از نظر زیست‌محیطی، یکپارچه‌سازی باید هماهنگ با توسعه پایدار بخش‌های دیگر روستایی با هدف حفاظت از زیست‌گاه‌های حیات وحش و حفظ ویژگی‌های مناظر رخ دهد.

دوکی و ماروسن [۵۹] در پژوهشی با عنوان «مدل جدید از تثبیت زمین و توسعه روستایی در صربستان» به این نتیجه رسید که ارتباط قوی بین روستایی‌ها و سیاست‌های کشاورزی وجود دارد و موفقیت در اهداف سیاسی وابسته به موفقیت در توسعه روستایی است. در واقع بخش کشاورزی موفق منجر به توسعه مناطق روستایی از طریق درآمد محلی و هزینه‌ها و ایجاد اشتغال می‌شود. یکپارچه‌سازی وسیله مهمی در کشاورزی و توسعه روستایی هر کشور است و در صربستان هم به همین صورت است و نشانه‌ی بازسازی اقتصادی و اجتماعی است.

راسو و همکاران [۷۹] در سال ۲۰۰۲ مطالعه‌ای در یک ناحیه در جنوب رومانی به منظور بررسی پتانسیل‌های منطقه برای یکپارچه‌سازی انجام داد. جمعیت ناحیه ۳۴۵۰ نفر بود که ۱۵۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. برخی از نتایج این تحقیق عبارت است از: بیش از ۳۲ درصد از پاسخگویان بر این باورند که پراکندگی اراضی موجب کاهش کارایی می‌شود. ۷/۷ درصد نیز پراکندگی اراضی را برای کاهش ریسک موثر دانسته‌اند. ۳۰ درصد از پاسخگویان عدم امکان فروش قطعات زمین را مانع یکپارچه‌سازی اراضی دانسته‌اند و ۱۳ درصد عدم امکان تعویض قطعات را مانع این کار دانسته‌اند. همچنین نشان می‌دهند که وضع یک چارچوب حقوقی مناسب در مورد یکپارچه‌سازی برای اجرای طرح‌ها یکپارچه‌سازی ضروری است.